

כתובות פב

משה שווערד

1. פני יהושע מסכת כתובות דף פב עמוד א

ברש"י ד"ה אלא להכי אינה משנה [כו'] שהרי היא מדברי סופרים. ולכאורה יש לתמוה דאכתי משום הכי לא הו"ל לרב נחמן ולאביי לומר דאינה משנה דהא אשכחן תנאי טובא דס"ל כתובת אשה מן התורה ור"מ גופא ס"ל בפ' אע"פ (לעיל נ"ו ע"א) דכתובה דאורייתא וא"כ שפיר מיתוקמא האי ברייתא כולה כר"מ וא"כ לא שייך תרי חומרי כלל כיון

דכתובה דאורייתא והאי דר' נתן נמי דאורייתא ומכ"ש דקשה טפי לשיטת התוספות בפ"ק (דף י' ע"א) שפסקו דכתובה דאורייתא וכתבו נמי כאן דיבם כמיניה דמי א"כ מאי תרי חומרי איכא ובשילהי מסכתין (דף ק"י ע"ב) אמרינן להדיא דלרשב"א דכתובה דאורייתא לית ליה מקולי כתובה ודינה כשאר חוב ולכאורה היה נראה לי לפרש דהא דאמרין דלא מחמירין תרי חומרי בכתובה היינו בענין שומרת יבם שאמרנו חכמים שלא תמכור אע"ג דאיכא נכסים טובא והא חומרא דרבנן בעלמא היא ולא מחמירין בכי האי תרי חומרי ואין זה דוחק לפרש כן דלפי התוספות בד"ה לא אשכחן בלא"ה לא שייך הא מילתא דתרי חומרי בכתובה אלא בכתובה דשומרת יבם או בגרושה וכגון שאין להבעל חוב קרקע אבל ביורשים לא משכחת לה דהא להתוספות גביא כתובה מבעל חוב במקום יורשים מההיא דכושל שבהם ולא מיקרי תרי חומרי אבל בשומרת יבם מיתוקמא בפשיטות אע"ג דאית לה קרקע כדפרישית כיון דבדידיה תליא מילתא. והשתא דאתינן להכי אין מקום לקושיית התוספות בד"ה לא אשכחן מההיא דהכושל שבהן דהתם מצינן למימר דר"ט ס"ל כתובה דאורייתא וא"כ הו"ל כבעל חוב ולא חיישנן לתרי חומרי אלא בשומרת יבם שיש לה לגבות כתובתה ממקום אחר, כן נראה לי לולי דרש"י ותוספות לא כתבו כן וא"כ לשון רש"י צ"ע וכבר עלה בלבי לומר דמ"ש רש"י שהרי היא מדברי סופרים היינו לגבות מהיורשים דאפילו למ"ד כתובה דאורייתא היינו מיניה דידיה ולא מהיורשים לשיטת הסוברים שיעבודא דרבנן ובכמה דוכתי מצינן דר"מ גופא ס"ל שיעבודא דרבנן בערכין ובכירות אלא דאפ"ה נראה דוחק לפרש כן חזא דפלוגתא דתנאי היא. ועוד דלשון רש"י אינו מורה על זה ועדיין צ"ע ודו"ק:

2. פני יהושע מסכת כתובות דף פב עמוד א

בגמרא לא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה אלא אי כר"מ אי כר' נתן. משמע דכר' נתן לחוד עבדינן בכתובה ואע"ג דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה לרבנן אפילו מיניה [?] אפ"ה משכחת לה שפיר לדר' נתן בין מיניה ובין מיתמי היכא דיש לבעל חוב של הבעל קרקע וביורשים כשגבו קרקע וא"כ משתעבד לכתובה מדר' נתן מה שאין כן הכא בשומרת יבם ליכא לאוקמי בכה"ג דכיון שהוא הבעל חוב והוא היורש מצי לסלק החוב בזווי והדר הו"ל מטלטלים ולא משתעבד אלא לר"מ והו"ל תרי חומרי וק"ל ועיין בסמוך:

3. שערם מצויינים בהלכה

ובענין דהכא דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה, כתב הר"ף דבומנינו דתיקנו הגאונים דגובין הכתובה ממטלטלין עבדינן נמי כתרי חומרי. אבל הרמב"ם (אישות פכ"ב הי"ג) אינו סובר כן דאין כח בתקנה זו כו', ועי"ש במ"מ. ובשו"ע (אהע"ז סי' קסח ס"ה) הובא ב' דעות אלו.

4. תוספות מסכת כתובות דף פב עמוד א

פומבדיתא רמאה - ואם תאמר ומה רמאות עשה הא אמר רב יוסף לא הוי זביניה זבינא ועוד דמה תיקן בכך דאמר איפלוג מהשתא ואומר רבינו יצחק דלעיל חזר בו הפומבדיתא ולא רצה ליתן אחר שיבם והא דקאמר רב יוסף כו' לא משום שהיה צריך לאותו מעשה אלא לפי ששייך עליו אותו הדין.

5. שערם מצויינים בהלכה

[והתוס' הקשו הא לא עשה רמאות רב יוסף אמר דלא הוי זביני, ותירצו משום דלא רצה ליתן אחר שיבם. נפירש הפני יהושע שלא באו לדין כלל לרב יוסף, אלא שחזר מחמת רמאות ואלמות. ומשמע מדברי התוס' דעל מחשבתו ורצונו אין לקרותו רמאי, ואפשר משום דאמרין במס' קידושין (מ.) דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפו למעשה, ולכן גם אנו יש לנו לעשות כן, דהא דרשו תו"ל (סוטה יד.) [ועי' רש"י עה"ת ראה יג-ה] הדבק בדרכיו. והא

דכתוב בתורה (תבא כו-ה) "ארמי אובד אכי וגו'" ובאונקלוס וברש"י פירשו על לבן הארמי, והוא ביקש לעקור את הכל וכמ"ש רש"י, הרי דגם המחשבה מצרף למעשה, אבל רש"י כתב (שם) דכאומות העולם עובדי ע"ז חושב להם הקב"ה המחשבה למעשה.

6. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף פב עמוד א

אי בעית פלוג מהשתא. קשיא לן האי מאי אהני ליה דהא אמור רבנן דלא הוי זביניה זביני כדאמר רב יוסף לעיל, וי"ל דהאי גברא דינא לא הוה גמיר ואיהו סבר שאם מכר ונתן קיים, ומיהו עדיין ק"ל מאי מדמינן לה לאידך דמשוך פרה ולא תקנה לך

אלא לאַחר שלשים יום, וי"ל דהאי נמי מסתמא הכי קאמר ליה פלוג והחזק מעכשיו ולא תקנה לך אלא לאַחר שאכנס, ולא הוצרך לפרש דהא פשיטא וכדפירש רש"י ז"ל.

7. תוספות מסכת כתובות דף פב עמוד א

הא דאמר מעכשיו והא דלא אמר מעכשיו - לא דמי לאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאַחר שלשים ולא בא אחר וקידשה בתוך שלשים יום דמקודשת אע"פ שנתאכלו המעות אע"פ שלא אמר מעכשיו כדאמרין בפרק האומר בקידושין (דף נט.). **דבכסף ודאי לא בעינן מעכשיו** שאם לא תתקדש לו חייבת לשלם והוי כאילו הכסף בעין לאַחר שלשים **אבל הכא גבי משיכה אם לא אמר מעכשיו לא קנה לאַחר שלשים יום דבשעת קנייה כבר פסקה המשיכה** ורב נמי דאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף טז.): שדה זו לכשאקחנה ממך קנויה לך מעכשיו קנה היינו (מעכשיו) משום דסתם קניית שדה הויא **בשטר ולכך צריך מעכשיו** שמא יאבד השטר או יקרע ולא יהיה בעולם בשעת קנייה ...

8. דף על הדף כתובות דף פב עמוד א

יבם ואח"כ חילק מהו וכו' חילק ואח"כ יבם מהו וכו' השתא יבם ואח"כ חילק וכו' חילק ואח"כ יבם מיבעי, שני מעשים הוו. כתב בספר שארית יוסף נתיב הבעיא והפשיטות (דכ"ט ע"ב כלל ט') כתב: פעמים דבעי תרי בעיי והשניה פשוטה עם פשיטות הראשונה ומ"מ בעי, וכבר נתן רש"י בזה טעם, אמרין בפרק שמיני דכתובות (פ"ב א') בעו מיניה מעולא יבם ואח"כ חילק (בדפוס מנטובה חילק, הגהות) מהו, לא עשה ולא כלום, חילק ואח"כ יבם מהו, לא עשה ולא כלום, מתקף לה רב ששת השתא יבם ואח"כ חילק לא עשה ולא כלום חילק ואח"כ יבם מיבעיא, ומשני שני מעשים הוו, ופרש"י, מי ששאל זו לא שאל זו ולא שמע האחרון את הראשונה שלא נשאלו יחד בבהמ"ד עכ"ל.
וכ"כ בכללי התלמוד לרבינו בצלאל אשכנזי זצ"ל (אות צ"ב) ובקיצור כללי התלמוד על ספר מבוא התלמוד למהר"ש הנגיד זצ"ל הנספח למס' ברכות ש"ס דפוס ווילנא ע"ש, וכ"ה בשל"ה ע' תורה שבע"פ וכו' בתחלת חכמה פ"א משער ג' מחו' בדרכי הגמרא כלל ג"ט, וציון שם לפ"ה דיבמות ע"ש.
וז"ל כללי הגמ' למהריק"א: פעמים בעי שתי בעיות מאמורא חד ומכריח הגמרא דשני מעשים הוו, כלומר ולא שמע השואל האחרון את הראשונה, שלא נשאלו יחד בבהמ"ד לגירסא בעלמא, אלא מעשים שאירעו שאלו, בפרק האשה שנפלו (פ"ב א') עכ"ל.

9. ספר פרדס יצחק

(ח) גמ' שני מעשים הוו. לכאורה עדיין צ"ע על מסדר הש"ס למה הוצרך להביא השאלה לגבי חילק ואח"כ יבם כיון דכל שכן הוא¹², ואפשר לומר דמסדר הש"ס מביא הני תרי מעשיות משום דרצה להביא קושיות רב שמת, ורוצה להביא ראייה מדברי רב שמת דהוי כל שכן ולא אמרין דאיכא שום רבותא בחילק ואח"כ יבם וכמו שהק' בחמת הבית שמואל¹³.

10. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף פב עמוד א

לא תסגי לה בגט אלא בחליצה. פירוש דליבעי תרווייהו גט וחליצה, גט ליבמתו וחליצה לזיקתו קמ"ל דלא, ואי משום ויבמה הרי הוא מיותר לכמה דרשות במסכת יבמות (ח' ב').

11. ספר פרדס יצחק

(יב) גמ' [מהו דתיבא ויבמה אמר רחמנא ל"ב וכו'] לא תיסגי לה בגט אלא בחליצה. עיין צריטצ"א שכח דר"ל דקס"ד דלא סגי בגט לחוד אלא בעי תרווייהו, גט ליבמתי וחליצה לזיקתו¹² וכן משמע מלשון הגמ' "לא תיסגי לה בגט", אמנם מלשון הגמ' במס' יבמות (דף ל"ט ע"א) לא משמע כן דקאמר שם "בחליצה אין בגט לא"י¹³, ונריך לומר דה"ק "בהדי" חליצה אין בגט "בלחוד" לא.

12. תוספות מסכת כתובות דף פב עמוד ב

מהו דתיבא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה כו' - הא פשיטא דכשיבמה מותר לבא עליה ביאות הרבה כמו שירצה ולית לן למימר מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה בביאה ראשונה דסברא הוא דלא אמר רחמנא ויבמה כדי לגרשה לאלתר אבל בנישואי אחרוני אימא תיקום באיסור אשת אח.

13. ספר דברים פרק כה

(ה) כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה:

14. משך חכמה על דברים פרק כה פסוק ה

ויבמה - הוא מיותר שכבר ביאר הביאה והלקחה, וגם הוא סותר מה שאמר קודם ולקחה לו לאשה, כי יבמה היא (אחות אשתו) [אשת אחיו] כמו שבכל הפרשה נקרא יבם ויבמה אף שחולצה, ואשת אחי בעלה נקראת יבמה כמו (רות א, טו שובי אל) [אחרי] יבמתך, אבל משנשא אותה שוב אינה יבמה אליו רק אשה, לכן רק הביאה הראשונה מתואר בשם יבום, להורות שהוא מכיר את עצמו בתואר אחי בעלה שעליו מוטל להקים שם המת ע"י ביאת אשתו, אבל אחרי ביאה זו שאז כל הויה הוא רשות שוב היא אשתו ואיך אחרי שאמר ולקחה לו לאשה אמר ויבמה...

15. שערים מצויינים בהלכה

מ"ט אשה הקנו לו מן השמים. ע"י בחוס' יבמות (לט. ד"ה וכתובתה) שהקשו מה מרוויח בזה, הא אם לית לה מן הראשון, תקינו לה רבנן מן השני, ותירצו כו' עי"ש. ובחי' הרשב"א כאן כתב, דהכתובה מן השני הוא רק מנה, דהוא לקחה כשהיא אלמנה, אבל כשהם על נכסי בעלה הראשון, הא הוא נשאה כשהיתה בתולה. וכ"כ הרמב"ם (אישות פכ"ב הי"ד). [ובשטמ"ק כתב בשם תלמידי ר"י, דאם יבם אותה כשהיא יבמה מן האירוסין יש לה כתובה מאתים דהרי בתולה היא. ובשו"ע (אהע"ז סי' קסח) כתב סתם, שיש לה כתובה מנה.]

16. ספר פרדס יצחק

(א) גב' מאי טעמא. בפשטות כוונת הגמ' להקשות אמאי הוה שיעבוד הכתובה על הראשון ולא על השני, [אמנם עיין בהר"ה והר"ן שפי' דר"ל מאי טעמא אין לה שתי כתובות אחת מראשון ואחת משני] ואמאי אמרינן דאין לה כתובה רק מן הראשון?²

(ב) גב' אשה הקנו לו מן השמים. [כ"ל דכיון דאשה הקנו לו מן השמים צעל כרחו לכן אין עליו לכחוב כתובה שניה] ומטעם זה ג"כ אין עליו לשלם כתובה מנכסיו שהרי הוא לא התחייב עלמנו ליתן כתובה.³

לעיל (דף פ"א ע"א, ד"ה הרוצה) ובמה שכתבתי שם (אות נ"ז). ב. דאע"ג דאית לה מראשון ולא תהא קלה בעיניו להוציאה, מ"מ מלבד הטעם שלא תהא קלה בעיניו להוציאה איכא חיוב כתובה מדין תשלומי אישות, ועיין בזה בשו"ת ר"י מיגאש (סי' קכ"ט), אהל אברהם (דף תמ"ד מדפי הספר) בשם רבי אלחנן וסרמן, עטרת שמואל בשם הגר"א גורביץ. ג. וכ"ה בחוס' ישנים במס'

ג) גמ' ואי לית לה מראשון אית לה משני זכו'. זה אינו

(ד) גמ' שם. יל"ע כיון דאית לה נמי משני א"כ מאי נפק"מ
 גמאי דאמרינן שאין שעבודה על נכסי שני, הרי סוף סוף
 אית לה כמותה מהשני, דנכסי ראשון ג"כ שייך להשני, ותי'
 הכשצ"א דנפק"מ דמראשון אית לה מאתים ומשני אין לה אלא
 מנה כיון דבעולה נשאת לו, אבל הרא"ה כתב דלא נראה לומר
 כן אלא דגם משני יש לה מאתים^ה, ולפי"ז הדרא הקושיא לדוכתא,
 וי"ל דנפק"מ לענין נדוניה^ט דמשני אין לה, ועוד י"ל דנפק"מ
 דאם מכר נכסיו ואת"כ אישתדוף נכסי המת שאינה יכולה להוציא
 מן הלקוחות^א.

ח. וכ"כ הרבנו קרשקש. (ט) או לענין תוספות כתובה, וכ"ה בפני יהושע
 לעיל (דף פ"א ע"א, בתורה הרוצה). י. כן תי' הר"ן, רבנו קרשקש. יא. כן תי'
 הרא"ה, רשב"א, רבנו קרשקש, ר"ן, וע"ע בזה בתוס' במס' יבמות (דף ל"ט
 ע"א, ד"ה אשה הקנו), וע"ע ישוב לזה בהרא"ה, וע"ע בתוס' לעיל (דף פ"א ע"א,
 ד"ה הרוצה) ובמה שכתבתי שם (אות נ"ד). יב. וכ"כ הבית יעקב. יג. וכן

18. שערים מצויינים בהלכה

בראשונה היו כותבין לכתולה מאתים כו'
 והיו מזקינין ולא היו נושאיין

כלום שהיורשין יצניעו כו'. קשה וכי על ספק
 זה אינן רוצות לינשא והן נשארות עגונות
 וגלמודות, הא אמרינן במס' יבמות (קיג.)
 דרבנן לא תיקנו כתובה אם חרש נשא פקחית,
 דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה
 לינשא, והרי שהיא מוכנת לינשא אפי' לחרש,
 ולעיל (עה.) אמרינן נמי אשה בכל דהו ניחא
 לה דטב למיתב טן דו כו', ועוד דהיא דואגת
 שמא ימות ולא יהי' לה ממה לגבות כתובתה,
 והרי יותר מצוי שהיא תמות בחייו כדאמרינן
 לקמן (פג:) דמיתה שכיח יותר בנשים, ועי"ש
 בתוס', ונראה דהכא לא אמרינן שכולן לא היו
 רוצות לינשא אלא שהיה דבר זה מצוי, וכן הא
 דלעיל דהיו רוצות כבעל כל דהו נמי כן שהיה
 מצוי כאלה, וכבר כתבנו לעיל (עט: ד"ה פירא

י' גבו' בראשונה היו כותבים לבתולה מאתים ולא למנה
 מנה וכו' עד שבא שמעון בן שטח ותיקן כל נכסיו
 אחראין לכתובתה. / לכאורה ז"ע למה הוצרך שמעון בן שטח
 לתקן שיכתוב אחריות נכסים, הרי גם בל"ז כיון שהתחייב עצמו
 לשלם לה כתובה הרי הוא כבעל חוב דעלמא ופשיטא דכל נכסיו
 משועבדים לכתובתה כמו משועבדים לבעל חוב, ואפי' כשלא
 יכתוב בהדיא אחריות נכסים משועבדים כל נכסיו דהא קי"ל
 דאחריות טעות סופר, וי"ל שהמנהג בכתובה היה שהיו כותבים
 בהדיא שלא יתחייבו באחריות²², וע"ז בא שמעון בן שטח לתקן
 שלא יכתבו בן וממילא יהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה, והא
 דאמרין לקמן דתיקן שיהא "כותב" לה כל נכסיו וכו', לאו דוקא²³,
 או אפשר דהתקין שיכתבו בן לפרסם לנשים שכל נכסיו הצעל
 אחראין לכתובתה, דאי כתבו סתמא אחתי לא סמכה דעתה²⁴.

ועוד י"ל לפי מה שכתבו החוס' (ריש ד"ה בתחלה) דגם בראשונה
 היו מייחדין להם מטלטלין, וא"כ לא קשה מידי, דנהי דגם
 כשלא כתב לה אחריות אמרין דכל נכסיו משועבדים לכתובתה
 דאחריות ט"ס, מ"מ כשמיחד לה מטלטלין מגלה בזה דעתו שאינו
 רוצה באחריות נכסים, והא דאמרין דאחריות ט"ס, היינו רק
 באופן שלא גילה דעתו שלא היה ט"ס, אבל כיון שמיחד לה הרי
 גילה בדעתו שדוקא לא כתב לה אחריות²⁵, וע"ז בא שמעון בן
 שטח ותיקן שלא לייחד נכסים²⁶ וממילא עי"ז יהיה קבלת אחריות

לייחד, כיון דגם בלא זה לא יצא מכשול. כו. או י"ל כע"ז דמתחלה היה
 המנהג שלא התחייבו על עצמם כתובה בתורת חוב, אלא היו כותבים בסתמא
 שאם יגרשה תטול מעות הללו שיחדו לה, וממילא ליכא אחריות על שאר
 נכסים כיון דלא התחייב עצמו כלל בתורת חוב, וכן מבואר במהרש"א (בתוס'
 שם), יוסף לקח (שם). כז. וכ"ה במהר"ם שיף (בתורה בתחלה, בריש דכריהם)

גם אי לא כתב לה, ווגם לפי"ז הא דאמר שמעון בן שטח "שהא
 כותב לה" לאו דוקא הוא²⁷.

ועוד אפשר לומר דקודם תקנת שמעון בן שטח לא שיך כלל
 לומר בכתובה דכל נכסיו משועבדים לכתובתה, דאיכא
 למימר דחייב כתובה לא חל עד שעת מיתה או גירושין וא"כ כל
 נכסיו שהיה לו קודם לכן אינן משועבדין לכתובתה ולא היתה יכולה
 לגבות ממשועבדים²⁸, ולכן הוצרך שמעון בן שטח לתקן שיחול
 השיעבוד מיד בשעת הנישואין²⁹.

חרי יצניעו וכמש"כ רש"י. (ל.) וכ"כ בחי' הגרנ"ט לעיל (דף נ"ד ע"ב), וכן מבואר בהרא"ה כאן, וגם לפי"ז אחר תקנת שמעון בן שטח אין צריכים שיכתוב בהדיא אחריות, שהרי אחר שתיקנו דאיכא שיעבוד משעת הנישואין א"כ אמרינן דאחריות ט"ס, ומ"מ מעיקרא שפיר אמרינן דלא היו נכסיו אחרין משום דקודם תקנת שמעון בן שטח לא היה משועבד משעת נישואין, וכן מבואר בהדיא לעיל (דף נ"א ע"ב) דגם בכתובה אמרינן אחריות ט"ס למ"ד דס"ל כן לגבי חוב. לא. ואין זה אחריות נכסים דמיירי שמעון בן שטח.

20. ספר פרדס יצחק

(י"ב) גב' [התקינו שיהיו מניחין אותה בבית אביה לה וכו'] התקינו שיהיו מניחין אותה בבית חמיה ז"ל. לכאורה אינו מוזן האין תיקן בזה החשש שיאמר לה לני אלל כחובתיך, ועיין בתוס' (ד"ה נחמה) שביארו הדבר היטב, דכל זמן שהיו בבית אביה אין לו שום הנאה מן הממון וממילא לא יהיו לו שום הפסד במה שמגרשה ולכן קל הוא בעיניו לגרשה, משא"כ כשהיא בבית חמיה דהיינו בבית בעלה א"כ יש להנצל הנאה שיכול ליתן הכלים למשכון וליהנות מן הממון ולכן אינה קל בעיניו לגרשה כל כך כיון דכל זמן שאינו מגרשה יש לו הנאה מכחובתה.

21. ספר פרדס יצחק

(י"ג) גב' עשירות עושות אותה קלתות של כסף וכו'. הטעם שהיו עושים מהממון קלתות מבואר בתוס' ב' טעמים, חדא משום דאין דרך ליתן להאשה ממון לשמור, אבל כלים רגילה היא לשמור, או משום דאם יתן לה ממון אכתי איכא למיחש שיגנבו

היורשין הממון מידה וינעו אותו, משא"כ קלתות אינם יכולים להנעיע דניכר לכל שהוא שלה, ואפשר לומר עוד דהא דהיו עושים קלתות אינו מכה התקנה, אלא שכך היה המליצות דכיון שהיו נותנים המעות לידם לכן לקחו מהממון קלתות כדי ליהנות מממון הכחובה, משא"כ מעיקרא לא היו נותנים לה הממון בידם ז"ל.

22. ספר פרדס יצחק

(י"ד) גב' עביט של מימי רגלים. זה תמוה דודאי מנה ומאמים שזה הרבה יותר מעביט של מימי רגלים ז"ל, ועוד דכי אין צריכים שום כלי חוץ מעביט של מימי רגלים ז"ל, ונראה דכוונתו לומר דעניות היו עושין מהם "אפילו" עביט למימי רגלים, ואה"נ דהיו עושין מהם גם שאר כלים ז"ל.

23. שערים מצויינים בהלכה

עניות היו עושות אותה עביט. פרש"י למימי רגלים! תמוה מאד, דהכתובה אפי' מנה שזה הרבה יותר ויותר מעביט למימי רגלים! וראיתי בריטב"א שכתב, שאי אפשר לפרש כן בשום פנים, ומנה ומאמים טפי עדיפי מעביט למימי רגלים, ופירש דהוא עביט שמניחין שם כליהם והוה של נחושת, ועי' בתוס' שגרסו עביט של נחושת, ופירשו עביט לצורך ענבים כו'.